

Dokumentum

AZ IFJÚ ENGELS DRÁMATÖREDÉKÉRŐL

Adolf Schults neve ma már csak a német filológusok kis részének mond valamit: amilyen gyors népszerűsége tett szert a múlt század közepén, olyan hamar hullott ki neve még a német olvasók tudatából is. Az olcsó sikerre törvényszerűen következő mellőztetést most még egy pótlólagos bosszúval is megtoldotta a történelem, az önjelölt halhatatlannak kegyetlen tizedelője – Schults neve ismét sűrűn felbukkan a történettudományi művekben, de nem saját érdemén, hanem azért, mert a társadalomkritikusból hazafias poétává lanyhult lírikus hagyatékában találták meg az ifjú Friedrich Engels *Cola di Rienzi* című drámatörredékét.

A szerencsés felfedező, Michael Knieriem, a wuppertali Friedrich-Engels-Haus vezetője 1974-ben jelentette meg a nemzetközi tudományos szennációvá vált kéziratot. Knieriem bevezetője, valamint az általa közölt dokumentumok és persze a most már – **Eörsi István** szöveghű fordításában – magyarul is olvasható drámatörredék alapján némi képet alkotunk magunknak a filológiai felfedezés jelentőségéről.

AZ ÉLETRAJZI HÁTTER

Hogyan került Engels kézírata Schultshoz? Carl de Haastól, aki Engels iskolatársa volt az elberfeldi gimnáziumban, s aki 1840–41-ben, Bonnban, majd Berlinben egy huszonéves ifjúhoz illő merészséggel irodalmi kört működtetett „a német irodalom megreformálása” céljából. Lévén, hogy Lessing, Goethe, Schiller, Heine és mások ezt a feladatot egyszer már elvégezték, s a második reformhoz Haaséknak nem volt elég erejük, az irodalmi kör nem alkotott említésre méltó műveket, egyetlen érdeme, hogy befogadta magába az ifjú Engelst, aki előtt ily módon egy diákköltőt kellően lelkesítő tér nyílt meg.

Carl de Haasnak Schultshoz és másokhoz írt leveleiből kiderül, hogy a „levelezői” közreműködésre felkért Engels az irodalmi kör fényét erőteljesen növelő tagok közé tartozott. Hogyisne, hiszen Oswald álnéven már olyan cikkeket tett közzé a *Telegraph für Deutschland*-ban és a *Morgenblatt für gebildete Leser*-ben, hogy sokan felfigyeltek az ismeretlen – s akkor még csak tizenkilenc esztendőös – szerzőre. Sőt, Gutzkow, a *Telegraph* szerkesztője, a második *Wuppertali levél* után az írás éles tendenciáját elkenő helyreigazítására is kényszerült. Ez már önmagában is jó reklám az ifjú publicistának, az pedig egészen nagy eseménynek számít a kör életében, hogy Oswald-Engels verseket is küldött a Freiligrath szerkesztette *Rajnai Évkönyv*-be... A híres költő nem közölte ugyan a verseket, de „nem poétikai, hanem terjedelmi okokból”, valamint a versek „irányzata” miatt. Egy ilyen elismerésbe bújtatott elutasítást is sikernek lehet felfogni húszesztendősen, nem csoda, hogy a leendő teoretikus és gyakorló kereskedő ebben az időben eltökélten írói-költői pályára készül, lázasan írja a verseket, cikkeket, irodalmi és színházi bírálatokat.

Hogy a XIX. század két legnagyobb politikai gondolkodója, Marx és Engels, versekkel kezdte pályáját, eddig is tudtuk. A Carl de Haas-levelezés most életszerű részletekkel gazdagítja idevágó ismereteinket, s mindennek tetejében egy drámatörredék is nyújt az ifjú Engels eszmevilágának vizsgálatához.

[...]